

Doç. Dr. Ayfer Ustabaş

Nevada Üniversitesi ile Uluslararası iş birliği yolunda ilk adımlar atıldı

2023 yılının beşinci EPAM bültenine hoş geldiniz. Bültenimizin ilk bölümünü üniversitemizle iş birliği anlaşması imzalayan Amerika Birleşik Devletleri Nevada Üniversitesi'nden gelen konuklarımızı ağırladığımız ziyarete ayırdık. 7 Temmuz'da Nevada Üniversitesi, Özmen Girişimcilik Merkezi Direktörü Prof. Dr. Mehmet Serkan Tosun ile aynı üniversitenin İşletme Bölümü Dekan Yardımcısı Jasmine Stenley üniversitemizi ve Bilişim Vadisi'nde bulunan İSÜ Girişimcilik, Kuluçka ve Ar-Ge merkezimizi ziyaret ettiler. Ziyaret sırasında önümüzdeki dönemlerde iş birliği yapılabilecek konular üzerinde duruldu. Bu konular arasında girişimcilik ve inovasyon konuları ön plana çıktı.

Bültenimizin ikinci bölümünde Ekonomi bölümü Araştırma görevlisi Burak Buyun'un "Tedrici Para Politikası ve Enflasyon" konulu makalesi yer alıyor. Günümüzde birçok tartışmanın ana konusu olan para politikaları ve enflasyon konulu bu yazının ilginizi çekeceğini düşünüyoruz.

Bültenimizin son bölümüne ise İstinye Üniversitesi Ekonomi Bölümü öğrencileri ve "Değişen Yerel ve Global Konjonktürel Koşullarda Türkiye'nin Ekonomik ve Siyasi Politikaları Öngörüsü" konulu makaleleriyle katkıda bulundular. Ekonomi bölümü öğrencilerimiz Dilara Gündoğdu, İbrahim Sav, Nisanur Bektaş ve Zehra Gül Aslan'a emekleri için teşekkür ediyor, hepinize iyi okumalar diliyoruz.

7 Temmuz'da Nevada Üniversitesi, Özmen Girişimcilik Merkezi Direktörü Prof. Dr. Mehmet Serkan Tosun ile İşletme bölümü Dekan Yardımcısı Jasmine Stenley üniversitemizi ziyaret ederek Rektörümüz Prof. Dr. Erkan İbiş ile Rektör yardımcılarımız Prof. Dr. Hatice Gülen, Prof. Dr. Peyami Çelikcan ve EPAM Müdürü Doç. Dr. Ayfer Ustabaş ile önümüzdeki dönemlerde yapılacak projeler hakkında görüştiler.

Prof. Dr. Mehmet Serkan Tosun ve Dr. Jasmine Stenley aynı zamanda Bilişim Vadisi İstanbul Yerleşkesinde yer alan İSÜ Girişimcilik, Kuluçka ve Ar-Ge Merkezini de ziyaret ettiler ve İSÜ Girişimcilik ve Kuluçka Merkezi Müdürü Talha Uzun ile Bilişim Vadisi İstanbul Şube Müdürü Ahmet Gökçe'den Bilişim Vadisi'nin faaliyetleri konusunda bilgi aldılar.

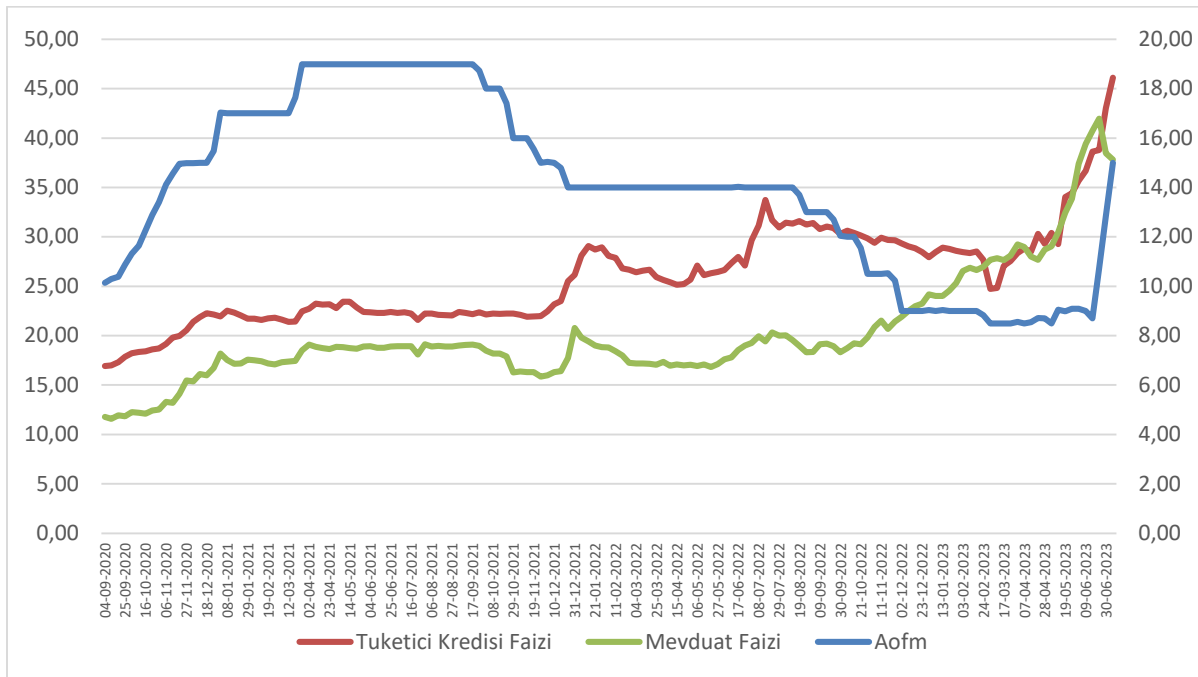
Tedrici Para Politikası ve Enflasyon

Seçimlerden sonra göreve gelen yeni para politikası yönetimi, daha önce yüzde 8,5 olan politika faizini ilk toplantıda yüzde 15'e daha sonra 20.07.2023 tarihindeki ikinci toplantı ile yüzde 17,5'e çıkardı. Bunun yanı sıra, toplantıda kademeli faiz artışına devam edileceğine ve enflasyonla mücadelenin sürdürüleceğine vurgu yapıldı. Ek olarak, yeni ekonomi yönetimi göreve başladığı tarihten bu yana rasyonel politikalara dönülmesi gerektiğinin altını çizdi ve bunun için bankalara getirilen regülasyonların kademeli bir şekilde gevşetilmesi, döviz kurunun kademeli bir şekilde serbest bırakılması gibi bir dizi uygulama gerçekleştirdi.

Atılan ilk adımlara ve açıklamalara bakıldığında Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın (TCMB) para politikasını tedrici bir şekilde tasarladığı görülmektedir. Tedrici para politikasını bir örnekle kısaca açıklayabiliriz. Bir ekonomide enflasyon oranı yüzde 40 ve politika faizi yüzde 15 olsun. Burada enflasyon hedefleme stratejisi izleyen merkez bankasının önünde iki temel yol bulunmaktadır. Birincisi faizi birden yüzde 15'ten yüzde 40'ın üzerine çıkarmaktır. İkincisi ise etkili bir iletişim ve taahhüt ile beklentileri yönetip faiz oranını kademeli bir şekilde yüzde 40'ın üzerine çıkarmaktır. Her iki politikanın da birbirlerine karşı avantaj ve dezavantajları olduğuna yönelik teorik tartışmayı bir kenara bırakıp para politikasının tedrici bir şekilde tasarlanmasını ele alalım.

Tedrici politika tercihinin temel sebebi, dezenflasyonun maliyetlerini en aza indirmektir. Politika faizlerinin birden yükselmesi kredilerin ani bir şekilde kesilmesine ve toplam talebin daralmasına sebep olabilmektedir. Öte yandan finansman maliyetlerin hızlı bir şekilde artması, finansal istikrarı da tehlikeye sokabilir. Bununla birlikte tedrici bir para politikası uygulamanın kilit rolünü beklenti yönetimi oynamaktadır. Eğer merkez bankası uzun dönemli enflasyon patikasını ve buna ulaşmak için başaracağı ara hedefleri ekonomik birimlere inandırmışsa dezenflasyonun maliyetini en aza indirerek ekonomiyi hedeflediği enflasyon seviyesine getirebilir. Kısacası, merkez bankasının enflasyonu hedeflediği seviyeye getirebilmesinin arkasında piyasa faizlerine etki edebilme performansı yatmaktadır. Eğer piyasa faizleri merkez bankasının piyasayı fonladığı faizlere yakın bir seviyede oluşuyorsa merkez bankası piyasa ile doğru bir iletişim kurmuş demektir.

Aşağıdaki grafikte merkez bankasının bankaları fonladığı faizin ortalaması olan Ağırlıklı Ortalama Fonlama Maliyeti (AOFM) ve iki önemli piyasa faizi olan kredi (tüketici) ve mevduat (3 aya kadar vadeli TL üzerinden açılan mevduatlara verilen ağırlıklı ortalama faiz oranı) faizlerinin etkileşimi yer almaktadır.

Kaynak: TCMB Elektronik Veri Dağıtım Sistemi, Erişim Tarihi: 19.07.2023

Grafiğin son dönemlerine bakıldığında merkez bankası faizinin mevduat faizlerine yaklaştığı görülmektedir. Ancak son faiz artışı ile bile kredi faizlerinin merkez bankası faizlerinden uzak kaldığı görülmektedir. Mevduatlar, bankaların yükümlülük kısmını oluşturmakta ve bankaların merkez bankasından çok daha fazla bir faizi mudilerine sunması için büyük bir likidite problemi yaşamalarını gerektirmektedir. Dolayısıyla, merkez bankası faizi ile mevduat faizinin yakınlaşması biraz daha kolay görünmektedir. Krediler ise bankaların varlık kısmını oluşturmakta ve bankaların kredi verme davranışlarında enflasyon beklentileri kilit rol oynamaktadır. Yüzde 40 enflasyon olan bir ekonomide merkez bankasından yüzde 15'le fon toplayan banka, eğer bir yıl sonraki enflasyonun yüzde 40'ın altında olacağını öngörürse kredi vermek o banka için avantajlı olmaya başlar. Likiditenin bol reel faizin negatif olduğu bir ortamda bankalar uzun dönemli ve çeşitli risklere sahip kredileri kullandırmaktan kaçınıp daha risksiz varlık tercih etmeye başlarlar. Sonuç olarak merkez bankasının kredi faizlerine etki edebilme gücünü artırması için enflasyonun düşeceğine piyasaları ikna etmesi gerekmektedir.

Bu durumda tedrici para politikası ile merkez bankası faizinin, enflasyon beklentilerini kontrol altına almadan, kredi faizleri üzerinde ilk etapta etkili olduğunu söylemek oldukça güç görünmektedir. Enflasyon beklentilerini kontrol altına almanın yolu ise, merkez bankasının taahhüt ettiği fiyatlardan ayrılan piyasayı keskin faiz artışı ile cezalandırmaktan geçiyor. Ancak tabii ki burada da birtakım kısıtlar mevcut. Yeni ekonomi yönetiminin işi oldukça zor ve karmaşık. Hem fiyat istikrarı hem de finansal istikrarı zor başlangıç koşulları altında sağlamak gibi bir misyon üstlenmiş durumda. Ekonominin nasıl bir dengede oluşacağını hep birlikte göreceğiz.

Burak Buyun, İSÜ Ekonomi Bölümü Arş. Gör.

Kaynakça:

TCMB, Elektronik Veri Dağıtım Sistemi, <https://evds2.tcmb.gov.tr/>. (Erişim Tarihi: 19.07.2023).

Ünsal, E. M. (2017). Makro iktisat (11. Baskı). Ankara: Murat Yayınları.

Değişen Yerel ve Global Konjonktürel Koşullarda Türkiye'nin Ekonomik ve Siyasi Politikaları Öngörüsü

İktisat bilimine uzun süredir tartışma konusu olan konjonktür kavramının birçok tanımı mevcuttur. En açık anlatımıyla konjonktür; bir ülkenin ekonomik hayatının yükselme ve alçalma yönünde gösterdiği inişli, çıkışlı ve dalgalı hareketlerinin bütünü olarak tanımlanır. Ekonomi hakkında yorum yapılırken çok kez karşılaşılan konjonktür kelimesi bize ekonominin iyileşme ve kötüleşme durumunda geçirdiği değişikliklerin tümünü gösterir. En kısa haliyle; ekonomide görülen büyüme ve daralma dönemlerinin dönüşümlü olarak yaşanmasını ifade eder. Bu büyüme ve daralma dönemlerini biraz daha detaylı inceleyecek olursak, ekonomide konjonktür dönemi; tepe, daralma, dip ve genişleme olarak dört aşamadan oluşmaktadır. Diğer bir deyişle bu dalgalanmalar; canlanma, yükselme, buhran ve durgunluk aşamalarından meydana gelmektedir. Üretim, gelir, istihdam, yatırım ve para hacmi gibi iktisadi göstergeler konjonktür dalgalanmalarını etkiler. Bu dalgalanmalar hem yerel hem de global çapta etkisini gösterebilir.

Politika konjonktür teorileri, iktidarların ya yeniden seçilme olasılıklarını artırmak ya da kendilerini destekleyen ve temsil ettikleri seçmen grubunun ekonomik çıkarlarını göz önünde bulundurarak ekonomi üzerinde sistematik bir etkiye sahip olmaları sonucunda meydana gelen dalgalanmalar olarak tanımlanabilir. Günümüzde, politik ve ekonomik açıdan incelendiğinde, hükümetlerin ekonomik ilişkilerde önemli bir role sahip oldukları ve seçmenlerin hükümetleri ekonominin gidişatından sorumlu tutma eğiliminde oldukları görülmektedir. Ayrıca, bir ülkenin ekonomisi ile yönetim şekli arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır. Ekonomik gelişmeler, politik faktörlere bağlıdır ve ekonomik faktörler büyük ölçüde politik kararlardan etkilenmektedir. Bu tip gelişmeler, politika ile ekonomik sistem arasındaki bağlantıyı analiz etmeyi önemli hale getirmiştir. Bu tip analizleri daha iyi yapmak ve yorumlamak için en iyi zamanın seçim dönemleri olduğu belirtilmektedir. Seçim ekonomisi kavramı da bu analizlerin en önemli unsuru olarak ortaya çıkmaktadır.

Demokratik toplumların devlet bütçeleri gerek seçim gerek sağlık ve güvenlik gibi nedenlerle son yıllarda yaşanan gelişmeler doğrultusunda hızlı bir genişleme trendine girmiştir. Ülkeden ülkeye değişmekle birlikte, bu ülkelerin toplam milli gelirlerinin yaklaşık yarısının devlet bütçelerine aktarıldığı görülmektedir. Bu durum, iktisadi yaşamın siyasetten etkilenmesi sonucunu da beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda, devletin yükümlülükleri ve yetenekleri de doğru orantılı olarak genişlemektedir. Liberal ekonomide, piyasa güçleri tarafından ve piyasa koşullarına göre yönetilmesi öngörülen ekonomik yapı, siyasilerin oy artış tahminlerine göre aldıkları siyasi kararlarla yönetildiğinde ekonomik istikrarın ve güvenin de bu kararlardan etkilendiği görülmektedir. Literatüre göre, "fırsatçı" ve "partizan" rejimlere göre siyasi döngü teorileri iki alt kategoriye ayrılmaktadır. Fırsatçı siyasi döngü teorilerine göre, politikacılar benzer ideolojileri paylaşırlar ve tek bir amaçları vardır: bir kez daha seçimleri kazanmak. Philips eğrisi analizine dayanan geleneksel politik konjonktür teorileri, Keynesyen bir karakter içerir. Bu teoriler, iktidar partilerinin seçimlerden önce oy toplamlarını artırmak için genişlemeci politikalar izleyeceklerine ve bunun da belirli bir derecede işsizlik ve enflasyona yol açacağına inanmaktadırlar. Örneğin; iktidar partileri, seçim dönemlerinde yeniden kazanma şanslarını artırmak için seçimlerden önce ekonomide hızlı büyüme ve düşük işsizlik oranı sağlamak amacıyla toplam talebi artırıcı politikalar izlerlerken, seçimlerden sonra ise genişletici politika sonucu ortaya çıkan enflasyonist baskıları gideren daraltıcı politikalar uygulamaktadırlar. İktidarlar tarafından yaratılan bu söz konusu müdahaleler, seçim dönemlerinde politik konjonktür dalgalanmalarına sebep olmaktadır. Politik konjonktürel dalgalanmalar teorisi bu durumun altında yatan asıl sorunun politikacıların seçim zamanı genişletici maliye politikaları uygulayarak seçmenleri yanıltması ve süreç içinde artan bütçe açıklarının ekonomiyi krize sürüklemesi olduğunu savunmaktadır.

Türkiye'nin seçim öncesinde izlediği politikalar diğer ülkelerde olduğu gibi; hem likidite miktarı artırılması hem de likidite maliyetinin azaltılması gibi para politikası önlemleri şeklinde olmuştur. Bu önlemlerin yetersiz kalması sonucunda maliye politikası önlemleri devreye sokulmuştur. Devreye sokulan bu politikaların ana sebebi, kapasite kullanım oranlarını artırmak ve işsizlik oranlarını azaltmaktır. Maliye politikası çerçevesinde alınan önlemlerinin büyük bölümü vergi politikası önlemlerinden oluşmaktadır. Bunun başlıca nedeni vergi gelirlerindeki düşme nedeniyle kaynak sıkıntısının baş göstermesidir. Kaynak sıkıntısını aşmak için reel sektöre yönelik teşvikler gerçekleştirilmiştir. Bu teşvikler kamu harcamasından ziyade vergi ve prim indirimi olarak uygulanmıştır. Vergi indirimlerinin büyük bir kısmı dolaylı vergilerde (ÖTV, KDV) gerçekleşmiştir. Yapılan bu vergi indirimlerinden en çok yarar sağlayan sektörler otomotiv, beyaz eşya, inşaat sektörü ve mobilya olmuştur. Yapılan vergi indirimleri sonucunda satış ve/veya üretimi artırıcı etkiler yaratmıştır. Bunun gerçekleşmesindeki en büyük etken, vergi indirimlerinin nihai tüketiciyi hedef alacak şekilde uygulanmasıdır. Bütün bu durumlar ışığında, ülkeler ekonomik krizlerle karşılaştıklarında kamu maliyesi ne kadar güçlü ise krizlere karşı uyguladığı politikaların başarı şansı da o ölçüde artacak demektir.

Bu bilgiler ve araştırmalar ışığında ülkemizde gelecekte uygulanması muhtemel ekonomik ve siyasi politikalar şu şekilde tahmin edilebilir;

Ekonomik Politikalar:

Türkiye'nin ekonomik politikaları, büyüme ve istikrar odaklı olmaya devam edecektir. Yerel ekonomik koşullar, enflasyon, işsizlik oranları ve bütçe açığı gibi faktörler, politikaların belirlenmesinde önemli rol oynayacaktır. Merkez Bankası, enflasyonu kontrol altında tutmak ve fiyat istikrarını sağlamak için sıkı para politikaları izleyecektir.

İhracata Dayalı Büyüme: Türkiye, dış ticaretin canlandırılması ve ihracatın artırılması gibi ekonomik politikalara odaklanabilir. Yeni pazarlara erişim için ticaret anlaşmaları ve serbest ticaret bölgeleri gibi girişimler teşvik edilebilir.

Yatırım Ortamının İyileştirilmesi: Yabancı doğrudan yatırımları çekmek ve yerli yatırımcıları teşvik etmek amacıyla iş yapma kolaylığı sağlayan reformlar yapılabilir. Bürokrasinin azaltılması, hukukun üstünlüğünün güçlendirilmesi ve şeffaflığın artırılması gibi önlemler alınabilir.

Enflasyon Kontrolü: Enflasyonla mücadele için para politikası sıkılaştırılabilir. Merkez Bankası, fiyat istikrarını sağlamak ve enflasyonu düşürmek amacıyla faiz oranlarını yükseltebilir. Bu politika, yabancı yatırımcılar ve piyasalar için güven oluşturabilir.

Siyasi Politikalar:

Siyasi istikrarın sağlanması ve güçlü kurumlar aracılığıyla yönetimin güvence altına alınması, politikaların temel hedeflerinden biri olacaktır. Ayrıca, Türkiye'nin uluslararası ilişkilerde daha işbirlikçi bir tutum benimsemesi ve diplomasiye daha fazla önem vermesi beklenmektedir.

Bölgesel İlişkilerin Yönetimi: Türkiye, bölgesel ve uluslararası güç dengeleri göz önünde bulundurarak dış politikasını şekillendirebilir. Suriye, Irak, Yunanistan ve Kıbrıs gibi komşu ülkelerle ilişkilerin normalleştirilmesi veya geliştirilmesi hedeflenebilir.

İç Siyasi Dengeler: Türkiye, iç siyasi dengeleri ve toplumun taleplerini göz önünde bulundurarak politikalarını belirleyebilir. Demokratikleşme, insan hakları, ifade özgürlüğü ve yargı bağımsızlığı gibi konularda reformlar yapılabilir.

Güvenlik ve Terörle Mücadele: Türkiye, iç ve dış güvenlik tehditlerine karşı mücadelede aktif olabilir. Terörle mücadelede uluslararası iş birliğini güçlendirerek istikrarı sağlamaya çalışabilir.

Dilara Gündoğdu, İSÜ Ekonomi Bölümü öğrencisi

İbrahim Sav, İSÜ Ekonomi Bölümü öğrencisi

Nisanur Bektaş, İSÜ Ekonomi Bölümü öğrencisi

Zehra Gül Aslan, İSÜ Ekonomi Bölümü öğrencisi

Kaynakça:

Bayhan, A., (2019) Konjonktür Hakkında Bilgiler: Nedir? Konjonktürel Dalgalanma ve Yaklaşımlar. (Erişim Tarihi: 16.07.2023).

Eğilmez, M., Hazine, (2016), Finans Dünyası Yayınları.

Eryılmaz, F., (2014), Politik Konjonktür Teorileri Işığında Türk İktisat Politika Çıktılarının Analizi.

Özçelik, Ö. ve Babayiğit Sunay E. (2018), Konjonktürel Dalgalanmaların Tarihsel Gelişimi.

Sezgin, Ş., Politika ve Ekonomi İlişkisinde Teorik Yaklaşımlar, (2005), Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi. Cilt: 3, Sayı:4, 133-156, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yead/issue/21827/234621>.

Tabar, Ç. & Tokathoğlu, M. (2018). Küresel Ekonomik Kriz Döneminde Türkiye'de Uygulanan Vergi Politikalarının Değerlendirilmesi. International Journal of Public Finance, 3 (1) , 27-46 . DOI: 10.30927/ijpf.364430